

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.16>

УДК 352:338(477)

I. А. Юричина,

*асистент кафедри публічного управління та адміністрування,
аспірант за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6054-2042>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

I. Yurychyna,

*Acting Assistant of the Department of Public Management and Administration,
Postgraduate student by specialty 281 Public management and administration,
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

THEORETICAL ASPECTS OF PROVIDING LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Досліджуються теоретичні засади місцевого економічного розвитку та надано авторське визначення поняття місцевого економічного розвитку. З цією метою розглянуто ключові принципи забезпечення місцевого економічного розвитку. Надано рекомендації щодо удосконалення даних принципів, зокрема запропоновано ряд принципів: порівняння, ініціативності, лідерства, прозорості та підзвітності, контролю. Охарактеризовано основних суб'єктів місцевого

економічного розвитку та їхні ролі. Серед основних ролей зазначено такі: координатор, постачальник послуг, регулятор, каталізатор. Визначено, що органи влади, однозначно є надзвичайно важливим суб'єктом в діяльності МЕР та встановлено основні його цілі в контексті реалізації політики МЕР. З цією метою зазначено основні завдання місцевих органів влади і МЕР. Окреслено основні цілі громади в контексті МЕР. Розглянуто основні цілі бізнесу в контексті МЕР, а саме зосереджено увагу на малому та середньому бізнесі та їхньому впливі на громаду. Розкрито роль неурядового сектору в МЕР та визначено основні цілі. Проаналізовано основні моделі МЕР. Рекомендовано що при розробці програм та проєктів МЕР, варто брати до уваги не лише одну модель із переліченого списку, а одразу використовувати декілька моделей.

The article studies the theoretical foundations of local economic development and provides the author's definition of the concept of local economic development. To this end, the key principles of local economic development are considered. Recommendations are made to improve these principles, in particular, a number of principles are proposed: comparison, initiative, leadership, transparency and accountability, control. Attention is focused on the fact that each of them is extremely important in ensuring local economic development, but they are effective only if they interact systematically. The main subjects of local economic development and their roles are characterized. Among the main roles are the following: coordinator, service provider, regulator, catalyst, and their role in communities is analyzed. It is determined that the authorities are clearly an extremely important actor in the LED activity and its main goals in the context of LED policy implementation are identified. To this end, the main tasks of local authorities and the MED are outlined. The important role of business structures in local economic development is emphasized. It is emphasized that the economic results of small business development are not only the creation of new jobs, filling the local budget, ensuring a variety of products and services, but also stimulating the development of entrepreneurial initiative and social activity of citizens. The main goals of the community in the context of LED are outlined. The main goals of business in the context of LED are considered, namely, the focus is on small and medium-sized businesses and their impact on the community. The role of the non-governmental sector in LED is revealed and the main goals are defined. The

main models of LED are analyzed, in particular: with a focus on business; depending on the leading role of individual key players in LED; depending on which measures form the core of local economic development policy. It is recommended that when developing LED programs and projects, one should not take into account only one model from the list, but use several models at once, while deeply studying each of them, and weigh all the challenges and prospects in case of their application.

Ключові слова: *місцевий економічний розвиток, громада, бізнес, органи влади, принцип, модель.*

Keywords: *local economic development, community, business, authorities, principle, model.*

Постановка проблеми. Успішне здійснення соціально-економічних перетворень в Україні значною мірою залежить від раціонального поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами й особливостями громад, ефективним використанням їх природно-ресурсного, трудового, науково-технічного й виробничого потенціалу, тісної взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування. З огляду на вище зазначене місцевий розвиток в себе включає цілий комплекс різноманітних соціальних, економічних, просторових, культурно-духовних, екологічних та інших чинників, які необхідно враховувати в процесі здійснення територіального планування.

Постановка завдання. Метою цієї статті є обґрунтування сутності, основних принципів та моделей забезпечення місцевого економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання місцевого економічного розвитку, принципів, чинників та моделей формування відображено у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема: Н.Ю. Мельничук [1], П.В. Ворона[2], О.Ю. Панасюк [4.], А.А. Буряк [9] та інші. Дана тема є широко дослідженою і в працях зарубіжних науковців: Бейклі Е.Дж. [3], Кент Мак Маллін [5], Треллер Дж.Е. [6] та інші.

Виклад основного матеріалу. У сьогоденних умовах місцевий економічний розвиток (далі - МЕР) ґрунтується на тому переконанні, що

добробут і підвищення якості життя в громадах забезпечується не стільки владою, скільки приватним бізнесом, котрий залежить від того, на скільки сприятливі місцеві умови для його зростання та забезпечення добробуту населення. Ключову ж роль у створенні сприятливого середовища для розвитку бізнесу та активізації бізнес процесів відіграють органи місцевого самоврядування громади.

У науковій літературі існує багато трактувань терміну місцевий економічний розвиток, тому вважаємо за потрібне їх систематизувати у табл. 1.

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «місцевий економічний розвиток»

№ з/п	Автор	МЕР – це:
1.	Мельничук Н.Ю. [1]	процес, у рамках якого партнери з державних / муніципальних, ділових і неурядових кіл працюють разом задля формування кращих умов для економічного зростання та створення нових робочих місць
2.	Ворона П.В. [2]	процес, у якому «місцева» влада або певний орган влади, установа чи організація від імені місцевої влади бере на себе завдання поліпшення спроможності громади забезпечувати економічний прогрес і в кількісний, і в якісний спосіб
3.	Блейклі Е.Дж. [3]	процес, основним завданням якого є максимальне використання людських і природних ресурсів місцевості для створення потрібної кількості робочих місць та забезпечення належного рівня добробуту в цій місцевості
4.	Панасюк О.Ю. [4]	процес розвитку за участю всіх зацікавлених сторін, що заохочує встановлення партнерських взаємовідносин між ключовими приватними та державними партнерами на визначеній території і сприяє спільній розробці та реалізації єдиної стратегії розвитку через використання місцевих ресурсів і відносних переваг у глобальному контексті з кінцевою метою створення гідних робочих місць і стимулювання економічної діяльності
5.	МакМаллін Кент [5]	постійна синергія взаємодії бізнес-спільноти, влади, громадянського суспільства та наукових кіл, метою якої є покращення якості життя та економічного потенціалу конкретної громади
6.	Треллер Дж. Е. [6]	процес, у якому місцеві органи влади беруть на себе зобов'язання поліпшити економічний добробут та якість життя громади

Продовження таблиці 1.

№ з/п	Автор	МЕР – це:
7.	Визначення Світового банку [7]	процес, у рамках якого публічний, бізнесовий та громадські сектори співпрацюють між собою з метою створення кращих умов для економічного росту та створення нових робочих місць
8.	Янон Дон. Т. [8]	є діяльністю підприємств, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін, спрямованою на максимізацію економічних ресурсів громади. МЕР підвищує добробут, можливості працевлаштування та якість життя громадян
9.	Буряк А. А. [9]	професійна діяльність, яку забезпечують спеціалісти з розвитку громад або з місцевого розвитку
10.	Трусдейл В. [10]	процес співпраці місцевої громади з усіма секторами, метою якої є стимулювання місцевої підприємницької ініціативи для забезпечення життєздатності та сталості місцевої економіки; інструмент сприяння створенню нових робочих місць і покращенню якості життя всіх, зокрема бідних і маргінальних верств населення

Примітка: складено автором.

Аналіз думок науковців з приводу трактування категорії «місцевий економічний розвиток», дозволяє зробити низку узагальнень. МЕР – це:

1. Процес за допомогою якого співпрацюють всі дійові особи в громаді для покращення якості життя населення;
2. Інструмент для залучення всіх зацікавлених сторін до співпраці;
3. Можливість для розвитку всіх галузей економіки одночасно;
4. Вкладення в людський розвиток та покращення умов життєдіяльності;
5. Механізм, за допомогою якого територіальна громада, може досягти найвищих результатів у своєму розвитку.

Проведений аналіз дозволив нам сформулювати власне визначення МЕР. Так, під місцевим економічним розвитком ми пропонуємо розуміти процес, за допомогою якого взаємодіють всі зацікавлені сторони, а саме: громадяни, бізнес структури та влада, задля покращення добробуту жителів цієї території, її економічного та фінансового зростання та залучення інвестиційних ресурсів для її розвитку.

Для більш глибокого розуміння змісту місцевого економічного розвитку вважаємо за необхідне зосередити увагу на базових принципах його забезпечення. Існує велика кількість підходів до розуміння керівних принципів забезпечення місцевого економічного розвитку, що дозволяють успішно

реалізувати заходи та проєкти МЕР, незважаючи на їхній зміст, структуру, масштаби та сфери реалізації. Деякі з цих принципів впливають із особливостей самого місцевого економічного розвитку, тимчасом як інші пов'язані з його організаційним забезпеченням та супроводом.

Зокрема, на думку Треллера Дж. Е. [6, С. 9], до основних принципів МЕР доцільно віднести (рис. 1).

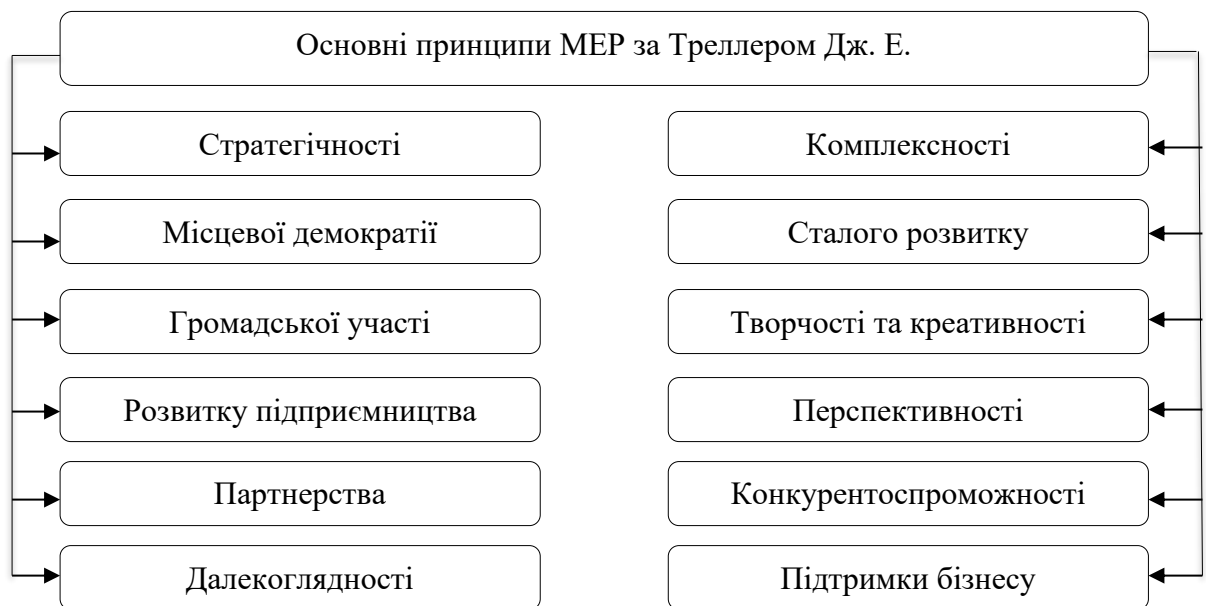

Рис. 1. Основні принципи МЕР за Треллером Дж. Е.

Примітка: складено автором на основі джерела [6, С. 9].

У науковій літературі виділяють також принципи МЕР, які пов'язані його організаційною складовою і стосуються наявного людського потенціалу. Зокрема, запорукою успіху у забезпеченні місцевого економічного розвитку є:

- починати рано та бути далекоглядними;
- мати сильне місцеве лідерство;
- забезпечити належне планування;
- бути новаторськими та креативними;
- співпрацювати та забезпечувати рівну участь;
- будь наполегливими перед невдачами та проблемами [11, С. 132].

На нашу думку, в умовах сучасних викликів та пріоритетів місцевого економічного розвитку України, найбільшої актуальності набувають такі принципи як:

1. Принцип порівняння. Найкращі підходи до місцевого економічного розвитку мають формуватися на використанні сильних сторін громади для досягнення порівняльної конкурентної переваги території.

2. Принцип ініціативності. Будь-яка ініціатива місцевого економічного розвитку є довгостроковою за своєю природою і тому навряд чи дасть відчутні результати одразу, частіше всього - упродовж десятиліть. Для підтримання динаміки та зацікавленості відповідальні посадові особи на місцях повинні регулярно оцінювати прогрес та звітувати про проміжні результати у досягненні ключових цілей.

3. Принцип лідерства. Сильне місцеве лідерство та ініціативність, злагодженість громади є ключем до успіху. Лідерство - це здатність мобілізувати колективну енергію та залучити мешканців, лідерів бізнесу та представників ключових зацікавлених сторін.

4. Принцип прозорості та підзвітності. Політика, програми та заходи місцевого економічного розвитку мають бути прозорими та підзвітними. Прозорість означає, що процес планування місцевого економічного розвитку відкрито обговорюється та доводиться до відома якомога ширшої аудиторії.

5. Принцип контролю. Місцевий економічний розвиток, як і будь-який процес, має однозначно бути контрольованим з боку органів влади, тому при розробленні / реалізації всіх програм та проектів, які розробляються у рамках забезпечення місцевого економічного розвитку, обов'язково мають проводитись всі види контролю, а саме: попередній, поточний та підсумковий.

Аналіз принципів місцевого економічного розвитку дозволяє зробити висновок, що кожен із них, є надзвичайно важливим при забезпеченні місцевого економічного розвитку, але ефективними вони є лише у тому випадку, їх системної взаємодії.

Переконані в тому, що успіх МЕР значною мірою залежить від спроможності місцевих органів влади координувати процес реалізації місцевого потенціалу, відтворення й розвитку місцевих ресурсів, регулювати й стимулювати господарську діяльність на відповідній території. Це можливо

лише тоді, коли місцеві органи влади мають відповідні повноваження та забезпечені адекватними ресурсами.

Як комплексна діяльність МЕР сфокусований на якнайбільш ефективному використанні місцевих ресурсів, зміцненні конкурентної позиції громади й активізації її економічного зростання та, як наслідок, підвищенні якості життя для всіх мешканців громади на основі партнерства публічного, приватного та громадського секторів.

Наполягаємо на тому, що МЕР можливий лише за умови тісної взаємодії між місцевими органами влади, бізнесом, неурядовими організаціями (далі – НУО) та самою громадою. Тому налагодження постійної комунікації, побудова відносин довіри й упровадження підходів спільної відповідальності за результати МЕР є важливими завданнями для формування ефективної системи управління життям громади. На рисунку 2 проілюстровані основні суб'єкти місцевого економічного розвитку та їхні ролі в економічному процесі.

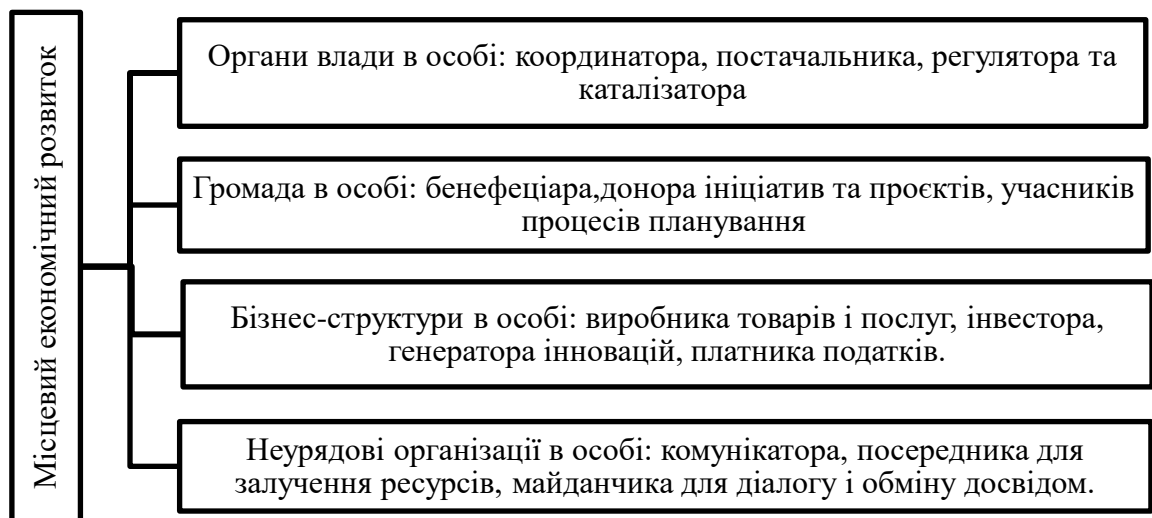

Рис. 2. Основні суб'єкти МЕР та їхні ролі

Примітка: складено автором на основі [12, С. 29].

Вважаємо за необхідне детальніше проаналізувати та дослідити діяльність визначених суб'єктів.

1. Органи влади, однозначно є надзвичайно важливим суб'єктом в діяльності МЕР. Основними цілями місцевої влади в контексті реалізації політики МЕР є:

- формування конкурентоспроможності та активний розвиток території;
- пошук інвесторів та стимулювання їх до вкладу інвестицій в економіку регіону;
- розробка, впровадження та реалізація комплексної стратегії розвитку території із залученням до цього процесу всіх стейкхолдерів.

Розглянемо більш детально особливості реалізації ролей, передбачених рис. 2.

Координатор. Органи місцевої влади повинні виступати координатором дій усіх зацікавлених осіб у МЕР. Саме ця роль, передбачає управління комплексом дій щодо створення економічно потужної громади, підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки, покращення якості та рівня життя мешканців, залучення всіх груп інтересів не лише до стратегічного планування, а й до реалізації поставлених цілей розвитку.

Постачальник послуг. Ця роль є найбільш традиційною, і саме в ній місцеві органи влади почуваються найупевненіше. Вона охоплює операційні функції: збір та утилізацію побутових відходів, прибирання й обслуговування громадських просторів (вулиць, площ, скверів і парків), утримання муніципальних установ, виконання різних адміністративних завдань. У межах цієї ролі місцеві органи влади відповідають за здійснення капітальних вкладень у розвиток соціальної і транспортної інфраструктури, надання, модернізацію й обслуговування суспільних послуг, хоча здебільшого цю відповідальність місцеві органи влади традиційно ділять із центральним урядом.

Регулятор. Важливість цієї ролі є надзвичайно вагомою. Там, де є різні інтереси, потрібний єдиний суб'єкт із переважною юрисдикцією для регулювання дій інших, щоб забезпечити баланс таких інтересів, саме таким суб'єктом виступають місцеві органи влади, адже є визначальними для формування сприятливого бізнес-клімату та створення більшої кількості сталих приватних підприємств.

Каталізатор. Роль каталізатора — активна відповідальність, що забезпечує рух громади вперед і сприяє формуванню належного середовища для розвитку. Унікальна позиція місцевих органів влади у громаді в поєднанні з іншими їхніми ролями допомагає створити сприятливі умови для якнайкращого використання місцевих ресурсів та економічного зростання.

Основними завданнями місцевих органів влади у забезпеченні МЕР є:

1. підтримка місцевого бізнесу та розвиток підприємництва;
2. розвиток трудового потенціалу;
3. залучення коштів у розвиток місцевої економіки;
4. тісна взаємодія із неурядовими організаціями;
5. залучення громадян до вирішення важливих питань місцевого економічного розвитку;
6. співпраця з науковими установами та закладами освіти.

Головною перевагою є те, що громада може стати донором для реалізації певних проєктів або ініціатив, але для того, щоб участь громади дала відчутні результати, її потрібно належним чином спланувати. Щойно громадськість стає обізнаною зі своєю роллю, це стає одним із найбільших активів громади. Інвестори завжди цікавляться тим, що про них думає громада, натомість, готовність громади до МЕР можна не тільки констатувати, а й використовувати як один із чинників впливу на ухвалення рішень інвесторами чи новими потенційними членами громади.

Наступною дійовою особою у МЕР є бізнес структури. Одне з визначень МЕР ґрунтується на тому переконанні, що добробут і підвищення якості життя в громадах забезпечує, передусім, приватний бізнес. Основними цілями бізнесу в контексті МЕР є:

- створення нових робочих місць;
- збільшення обсягів виробництва й надання послуг;
- здійснення інвестиційної діяльності та створення інфраструктури;
- впровадження інновацій;
- зростання прибутковості та збільшення податкових платежів.

Місцевий бізнес — основний суб'єкт, генератор і рушійна сила МЕР. Збалансована та здорова економіка громади має складатися з різних за розміром підприємств — мікропідприємств (до 10 осіб), малих (до 50 працівників), середніх (до 250 працівників) і великих (понад 250 працівників), а також підприємств різного галузевого спрямування: виробничих, торговельних, обслуговуючих тощо — для задоволення потреб громадян і диверсифікації економіки [13].

Найважливішими економічними результатами розвитку малого бізнесу є не лише створення нових робочих місць, наповнення місцевого бюджету, забезпечення розмаїття продуктів і послуг, а й стимулювання розвитку підприємницької ініціативи та соціальної активності громадян.

Великий бізнес переважно здійснює виробництво масової продукції стабільного асортименту, що значно зменшує її собівартість і підвищує конкурентоздатність. Заради самозбереження та розвитку він тяжіє до консолідації, поглинаючи або контролюючи дрібніших суб'єктів, з одного боку, та об'єднання в міжнародні структури, частково втрачаючи самостійність і допускаючи іноземних підприємців на внутрішній ринок країни, — з іншого. Великий бізнес створює сприятливі умови для реалізації високотехнологічних проєктів для практичного втілення новітніх досягнень і виготовлення наукоємної високоякісної продукції, часто він підхоплює інновації, створені малим і середнім бізнесом, та сприяє їх упровадженню.

На відміну від великого, малий і середній бізнес має певні переваги, важливі в контексті МЕР, а саме:

- не потребує великих вкладень і характеризується швидкою окупністю витрат, що значно спрощує процес відкриття бізнесу та заповнення необхідної ніші на ринку;

- підвищує рівень конкуренції на ринку, стимулює підприємців до більш ефективної та якісної діяльності, забезпечує ефективне використання місцевих ресурсів;

- володіє необхідною мобільністю в ринкових умовах, швидко реагує на запити споживачів, що робить його інноватором і генератором інновацій, а також краще усвідомлює потреби своїх клієнтів;
- знижує рівень безробіття, за рахунок створення нових робочих місць;
- вирішує значну кількість соціальних проблем, а саме: надає послуги у сферах освіти, охорони здоров'я та соціальної підтримки, культури тощо;
- є основним джерелом наповнення бюджету територіальної громади.

З огляду на зазначені переваги можна стверджувати, що рівень розвитку сектору малого та середнього підприємництва, може бути індикатором визначення ефективності політики МЕР, зокрема щодо підвищення рівня життя населення, зростання рівня самозабезпеченості, реалізації економічного потенціалу територіальної громади загалом.

Роль неурядового сектору в МЕР є надзвичайно впливовою, адже не лише органи влади, але й численні неурядові організації можуть бути активними учасниками та впливати на МЕР. Основними цілями неурядових організацій в контексті МЕР є:

- представлення інтересів громадськості та окремих груп інтересів;
- інформаційне забезпечення процесів МЕР, тренінгова й консультаційна підтримка;
- адміністрування грантових програм та інших проєктів;
- контроль використання бюджетних коштів та інших ресурсів громади.

На рисунку 3. зображено значення неурядових організацій в процесі місцевого економічного розвитку. Варто відмітити, що за останні роки роль НУО, в процесах МЕР значно збільшилась. НУО почали практикувати абсолютно нові форми своєї участі в процесах місцевого розвитку. Серед тих, що поширюються в Україні, виокремимо такі:

- активна участь у розробленні місцевих політик і програмних документів, місцевих НПА;
- моніторинг реалізації стратегічних планів і місцевих програм;
- контроль за виконанням бюджетів і використанням бюджетних коштів;

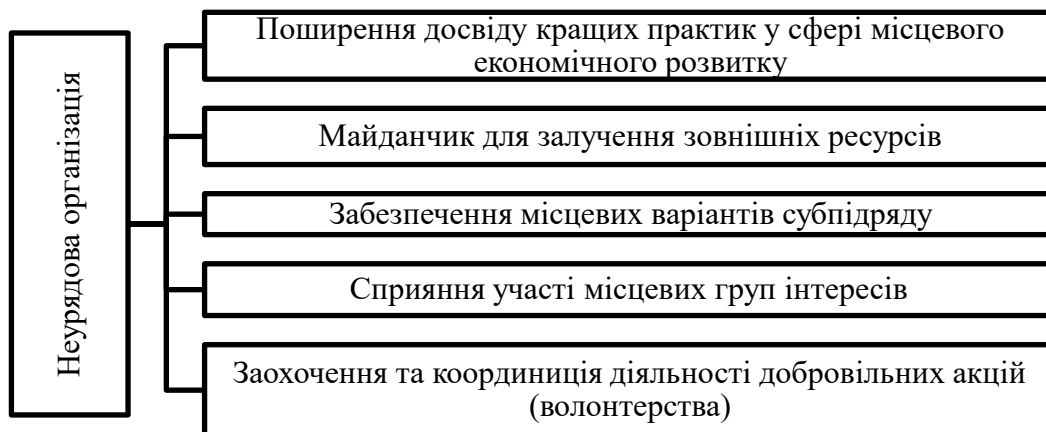

Рис. 3. Значення неурядових організацій в процесі МЕР

Примітка: складено автором на основі джерела [12 С. 37].

- проведення досліджень громадської думки з різних питань місцевого життя;
- реалізація програм розвитку підприємництва, освітніх заходів, поширення інформації тощо.

У цілому, сьогодні успіх МЕР значно залежить від здатності місцевої влади ефективно реалізувати політику МЕР, зокрема будуючи партнерства у форматі «місцева влада — бізнес — НУО — громада», а також від наявності достатнього обсягу ресурсів і їх ефективного використання для забезпечення життєдіяльності та відповідної інституційної підтримки всіх перетворень, що відбуваються в громаді.

Мотивація громади брати участь у процесі управління безпосередньо залежить від упровадження відносно простих, але дієвих механізмів комунікації. Інтереси бізнесу традиційно розглядаються як суто економічні та пов'язані з отриманням прибутку, однак місцевий бізнес зацікавлений у зміцненні економічних можливостей громади загалом і розвитку людського капіталу, а також забезпеченні попиту в широкому сенсі. Зі свого боку, діяльність НУО може істотно впливати на ефективність комунікації у громаді та формувати інституційну базу для управління суспільно важливими проєктами.

Відповідно до різних напрямів, принципів та методів МЕР, вважаємо за необхідне систематизувати та обґрунтувати зміст основних моделей забезпечення місцевого економічного розвитку, які представлені у таблиці 2.

Таблиця 2. Основні моделі МЕР

	Назва моделі	Характеристика
Моделі МЕР за фокусом впливу на бізнес		
1.	Фокус на лідерах економічного зростання	Надання індивідуальної селективної допомоги окремим підприємствам — лідерам економічного зростання. Лідери зростання мультиплікують економічне зростання на інші сектори, галузі місцевої економіки
2.	Фокус на створенні сприятливих умов ведення бізнесу для всіх	Зміни в оподаткуванні, використанні бюджетних коштів і регуляторній політиці для просування МЕР. Ініціативи не мають селективного характеру, поширюються на весь бізнес всіх
Залежно від провідної ролі окремих ключових гравців у МЕР		
1.	Модель «розвиток зверху»	Таку модель МЕР часто використовують у централізованих країнах, і не тільки за авторитарних режимів, а й у державах із високим рівнем добробуту, адже, головною дійовою особою в ній є центральний уряд, який діє через органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. Ця модель зазвичай супроводжується високим рівнем залежності та суб'єктивних рішень і часто не спрацьовує
2.	Модель «розвиток ззовні»	Основним в цій моделі є те, що для МЕР є надзвичайно потрібні зовнішні інвестори для залучення необхідних ресурсів, особливо коштів. У всіх країнах, що розвиваються, відбувається пошук інвесторів, існує велика конкуренція між громадами, регіонами, країнами, але варто зауважити, що в подібних проєктах переможцями стає лише декілька громад, тому ця модель є ризиковою, її про це кожен має розуміти
3.	Модель «розвиток зсередини»	У цій моделі основною цільовою аудиторією виступає громадскість, вона бере активну участь у розробленні та реалізації політики МЕР. За цієї моделі залучення зовнішніх інвесторів не відкидають, але основний наголос робиться на максимально ефективному використанні місцевих ресурсів, акумулюванні тих ресурсів, які не використовуються, зокрема й заощаджень місцевої громади

Залежно від того, які саме заходи формують ядро політики МЕР		
1.	Модель «покращення місцевого ділового клімату»	Заходи з покращення ділового клімату для бізнесу передбачають удосконалення процесів і процедур реєстрації, оподаткування та інших вимог, які входять до сфери повноважень місцевих органів влади. Заходи в цьому напрямі мають доповнювати та забезпечувати узгодженість із реформами або заходами, які можуть проходити на національному чи регіональному рівнях для покращення ділового середовища
2.	Модель «інвестиції в «м'яку» інфраструктуру»	Покращення комерційного середовища для підприємств через, наприклад, підготовку кваліфікованих і спеціалізованих кадрів, фінансування науково-дослідних робіт, центрів, де бізнес може отримати всі види консультацій і підтримки, налагодження бізнес-мереж, керівництво під час оцінки джерел капіталу та фінансів
3.	Модель «інвестиції у тверду стратегічну інфраструктуру»	Заходи з удосконалення умов доступу до твердої інфраструктури для підприємств, що охоплює транспортну інфраструктуру
4.	Модель «стимулювання зростання місцевого бізнесу»	Постійне консультування, технічна підтримка та забезпечення ресурсами для приросту місцевих підприємств задля їх зміцнення та подальшого розвитку
5.	Модель «стимулювання створення нових організацій»	Сприяння наданню консультацій, технічної підтримки, забезпечення інформацією і ресурсами для надання допомоги особам під час створення нових компаній
6.	Модель «інвестиції в території для бізнесу»	Створення умов для забезпечення та наявності земельних ділянок і територій, приміщень і комплексів виробничого чи іншого комерційного призначення
7.	Модель «стимулювання притоку інвестицій»	Залучення на територію муніципалітету бізнесу з інших регіонів, країн. Розглядаючи цю модель МЕР, потрібно ретельно зважити витрати й вигоди
8.	Модель «розвиток секторів і бізнес-кластерів»	Орієнтована на стимулювання зв'язків і взаємозалежностей між компаніями у мережі виробництва та продажу товарів та послуг. Місцеві органи влади можуть співпрацювати на місцевому й регіональному рівнях, аби стимулювати створення промислових мереж і слугувати каталізаторами / посередниками для зведення учасників разом
9.	Модель «цілеспрямований розвиток та оновлення»	Вирішення локальних проблем, а також стимулювання перспективних можливостей для зростання там, де ринковий потенціал уже було доведено появою приватних інвестицій

Примітка: складено автором на основі [12, С.50-52].

Проаналізувавши ряд моделей МЕР, ми дійшли певного висновку, що при розробці програм та проєктів МЕР, варто брати до уваги не лише одну модель із переліченого списку, тому що виникають занадто великі ризики, а одразу використовувати декілька моделей, глибоко дослідивши кожен із них, та зважити всі виклики та перспективи у разі їх застосування.

Висновки. Загалом, для ефективного місцевого економічного розвитку, на нашу думку, важливо визначитись зі змістом, чинниками та основними складовими його забезпечення на прикладі конкретної території. Також вважаємо за доцільне підкреслити необхідність дотримання базових принципів МЕР, які лише за рахунок їх комплексного дотримання/застосування дозволять отримати більшу додану вартість (синергетичний ефект) у реалізації цілей громади. Поряд з цим, важливою передумовою МЕР є правильний вибір та застосування відповідної моделі розвитку. Переконані в тому, що при ефективній взаємодії всіх ключових суб'єктів МЕР та залученні їх до співпраці у ході реалізації проєктів, програм, стратегій розвитку територіальна громада набуде розквіту та досягне поставлених цілей.

Перспективами подальших досліджень є розробка орієнтирів щодо визначення рівня місцевого економічного розвитку, дослідження місцевого економічного розвитку у країнах Європи та напрацювання пропозицій щодо активізації влади, бізнесу та громади у процесі МЕР.

Література

1. Мельничук Н.Ю. Механізм управління формуванням та використанням фінансових ресурсів на місцевому рівні: сучасний стан та перспективи розвитку. Наукові праці НДФІ. 2008. №3. С. 41–52.
2. Ворона П.В. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально–економічний розвиток регіону. Теорія та практика державного управління. 2009. №2. С. 7–14.
3. Блейклі Е. Дж. Планування місцевого економічного розвитку. Теорія і практика. Вид. 2-е / Едвард Дж. Бейклі / [пер. з англ. А. Кам'янець]. Львів. Літопис, 2002. 416 с.

4. Панасюк О. Ю. Міжнародний досвід розвитку сільських територій в умовах децентралізації влади. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 23. С. 120-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_23_25
5. Кент МакМаллін URL: <http://pleddg.org.ua/ua/2016/kent-makmallin/>
6. Треллер Дж. Е. Посібник з основ теорії і практики МЕР «Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади»: пер.з англ. / Джордж Едвард Треллер, упорядники: О.Кучеренко, І.Лепьошкін. Київ. 2014. 117 с. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/LED_Guide_2014_UKR.pdf
7. Щодо визначення терміну МЕР. Світовий Банк. URL: <http://volya.if.ua/2017/09/mistsevyj-ekonomichnyj-rozvytok-osnova-rozvytku-mistsevoho-samovryaduvannya/>
8. Don T. Iannone, Cleveland State University. Municipal local development.
9. Буряк А. А. Наукові підходи до розуміння економічної сутності категорії «прямі іноземні інвестиції» на регіональному рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 12. С. 107-111. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_12_24
10. Trousdale, William. Strategic Planning for Local Economic Development. The Manual. Volume I: Concepts & Process / UN-Habitat and Ecoplan International Inc., 2003.
11. Балдинюк В. Місцевий розвиток за участі громади: монографія. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду. Суми. 2022. 254 с.
12. Балдич Н. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/601/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T030436>

References

1. Melnychuk, N.Y. (2008), "Mechanism for managing the formation and use of financial resources at the local level: current state and prospects for development", Scientific works of NDFI, vol. 3, pp. 41-52.
2. Vorona, P.V. (2009), "Mechanisms of influence of local self-government bodies on socio-economic development of the region", Theory and practice of public administration, vol. 2, pp. 7-14.
3. Blakely, E.J. (2002), Planuvannia mistsevoho ekonomichnoho rozvytku. Teoriia i praktyka [Planning of local economic development. Theory and practice], 2nd, Litopys, Lviv, Ukraine.
4. Panasiuk, O. Yu. (2015), "International experience of rural development in the conditions of decentralization of power", Investments: practice and experience, vol. 23. pp. 120-123, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_23_25 (Accessed 15 May 2024).
5. McMullin, K. (2016), "Local economic development is a constant synergy of the actions of the business community, authorities, civil society and academic circles", [Online], available at: <http://pleddg.org.ua/ua/2016/kent-makmallin/> (Accessed 15 May 2024).
6. Treller, J.E. (2014), Posibnyk z osnov teorii i praktyky MER «Mistsevyj ekonomichnyj rozvytok – shliakh do protsvitannia hromady» [Manual on the basics of LED theory and practice "Local Economic Development - the Way to Community Prosperity], Kyiv, Ukraine, [Online], available at: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/LED_Guide_2014_UKR.pdf (Accessed 15 May 2024).
7. The World Bank (2017), "On the definition of LED", [Online], available at: <http://volya.if.ua/2017/09/mistsevyj-ekonomichnyj-rozvytok-osnova-rozvytku-mistsevoho-samovryaduvannya/> (Accessed 15 May 2024).
8. Iannone, D. T. (2003), Municipal local development, Cleveland State University, Cleveland, USA.
9. Buryak, A. A. (2014), "Scientific approaches to understanding the economic essence of the category "foreign direct investment" at the regional level", Investments:

practice and experience, vol. 12. pp. 107-111. [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_12_24 (Accessed 15 May 2024).

10. Trousdale, W. (2003), Strategic Planning for Local Economic Development. The Manual, Vol. I: Concepts & Process, UN-Habitat and Ecoplan International Inc., USA.

11. Baldynyuk, V. (2022), [Local development with community participation], Theoretical foundations of sustainable community-based local development, Sumy. 2022. P. 254.

12. Baldych, N. (2020), "Local economic development: models, resources and financing instruments", [Online], available at: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/601/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf (Accessed 15 May 2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Economic Code of Ukraine", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T030436> (Accessed 15 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024 р.